

Atıf / Citation

ERTUĞRUL, Z. N. (2025). "Topkapı Sarayı Müzesi Arşivindeki Nedîm Mahlaslı Şiirler". *Gazi Türkiyat*, 36: 95-126.

Geliş / Submitted

18.02.2025

Kabul / Accepted

09.06.2025

DOI

10.34189/gtd.36.006

TOPKAPI SARAYI MÜZESİ ARŞİVİNDEKİ NEDÎM MAHLASLI ŞİİRLER

Poems Under the Pseudonym Nedîm in the Archives of the Topkapı Palace Museum

Züleyha Nurgül ERTUĞRUL *

Öz

Envanterinin edebiyat araştırmalarına birinci dereceden kaynaklık edeceği düşünülmese de T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri bünyesindeki Osmanlı Arşivinde bulunan bazı belgeler, edebiyat tarihine dair kıymetli bilgiler içerir. Özellikle başka kaynaklarda bulunmayan metinleri ihtiva eden belgeler üzerine yapılan çalışmalar, arşiv araştırmalarının önemini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada Osmanlı Arşivinde yer alan bazı belgelerde tespit edilen Nedîm mahlaslı dört gazel, bir şarkı ve bir terkib-i bend bir araya getirilerek incelenmiştir. Şiirlerden hiçbirisi Nedîm mahlasını kullanan şairlerin eserlerinde veya dönemlerindeki şiir mecmualarında bulunmadığından, öncelikle bu metinlerin hangi Nedîm'e ait olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Nedîm mahlasını kullanan ve aynı zamanda divan sahibi olan Nedîm-i Kadîm, Mahmûd Nedîm Paşa ve Ahmed Nedîm'in şiirleri ile arşivde tespit edilen şiirler arasında muhteva ve üslup bakımından mukayeseli bir inceleme yapılmıştır. Şekil ve muhteva özellikleri ayrıca incelenen bu şiirlerin hangi Nedîm'e ait olduğu tartışılarak aydınlatılmaya çalışılmıştır. Bu metinlerdeki terkiplerin bir kısmı ile bazı ifadelerin Ahmed Nedîm'in Divân'ında da bulunması, birtakım betimlemelerin benzerlik göstermesi ve bulundukları kutuda Ahmed Nedîm'in Divân'ında yer alan başka şiirlerin de tespit edilmesi dolayısıyla bu şiirlerin Ahmed Nedîm'e ait olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Arşivi, bilinmeyen şiirler, Nedîm, şarkı, gazel, terkib-i bend.

Abstract

Although it is not thought that its inventory will be a primary source of literary research, some documents in the Ottoman Archives within the Presidential State Archives contain valuable information about the history of literature. Studies on documents, especially those containing texts not found in other sources, reveal the importance of archive research. In this study, four ghazals attributed to the pseudonym Nedîm, one song, and one composition, identified in documents from the Ottoman Archives, were brought together and examined. Since none of the poems are found in the works of poets using

* Arş. Gör. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara/TÜRKİYE. zuleyha.ertugrul@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4358-2720

the pseudonym Nedîm or in the poetry magazines of their period, it was first tried to determine which Nedim these texts belong to. A comparative analysis was made between the poems of Nedîm-i Kadîm, Mahmûd Nedîm Pasha and Ahmed Nedîm, who used the pseudonym Nedîm and was also the owner of the divan, and the poems identified in the archive in terms of content and style. An attempt has been made to shed light on which Nedîm these poems, whose form and content features were also examined, belong to. Some of the compositions and expressions in these texts are also found in Ahmed Nedîm's Divan. Similar descriptions are also present, and the box in which they are located contains other poems from Ahmed Nedîm's Divan. Therefore, it is thought that these poems belong to Ahmed Nedîm.

Keywords: Ottoman Archives, unknown poems, Nedîm, song, ghazal, composition.

GİRİŞ

Klasik Türk edebiyatı üzerine yapılan çalışmalar, şairlerin divanlarında bulunmayan kimi şiirlerinin muhtelif kaynaklarda tespit edilebileceğini ortaya çıkarmıştır. İlgili şiirleri şairlerin divanları tertip edildikten sonra yazıldıkları veya bunlara divanlarında bilinçli olarak yer vermedikleri düşünülmektedir. Bu şiirlerin tespiti ve incelenmesi hem klasik Türk edebiyatı çalışmalarına hem de şairlerinin biyografilerine kıymetli bilgiler sunabilir.

Şairlerin divanlarında bulunmayan şiirler, çoğunlukla şiir mecmuaları ve cönklerde yer almaktadır. Ancak şiir mecmuaları ve cönklerin dışında da bu şiirlere rastlanmaktadır. Bu bağlamda T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivindeki Osmanlı Arşivine kayıtlı metinler de araştırmacılara bu yönde bir inceleme alanı sağlamaktadır. Son yıllarda yapılan çalışmalarla (Gedik 2022: 153-224; Gedik 2023: 25-55; Gedik 2024: 174-189; Kınay Civelek 2022: 405-415) pek çok şairin Osmanlı Arşivinde bulunan bilinmeyen şiirleri ortaya çıkarılmıştır. Nitekim Osmanlı Arşivinde yaptığımız incelemeler neticesinde TSMA.E fonunda yer alan 370, 371, 372, 373 ve 374. kutularda da muhtelif şairlere ait bazı belgeler tespit edilmiştir. Beş ayrı kutuya tasnif edilen bu belgelerde Âdil Bey, Âgâh, Ahdî, Ahmed Efendi, Ahmed Rıfkı, Ârif, Âsafî, Âsım, Aybî, Aynî, Azîm, Azîz Bey, Bâkî, Câzîm, Celâlî, Cenâbî, Dervîş İsmail, Dervîş Yunûs, Enderunlu Vâsîf, Enver, Esrâr Dede, Fâ'ikî, Fâzıl, Felâhî, Ferîd, Fıtnat Hanım, Gâlib, Gâzî, Gevherî, Hâfız, Hâfız Dede, Hâkim, Hâlidî, Halîlî, Hâlim, Hâlis, Hamamizâde İsmail Dede, Hamdî, Hasan Ağa, Hâşim, Hatîf, Hayâlî, Hıfzî, Hicâbî, İbrahim, İhyâ, İlhamî, İrfân, İzzet, Kâmil, Kânî, Kâzım, Kemâl, Kemânî Mustafa Ağa, Kemânî Şâkir Ağa, Kenan, Küçük İsmet, Latîf, Levnî, Leylâ Hanım, Lütîfî, Mellâhî, Muhîb, Muhîr, Muhlîs, Murad, Nâbî, Nahîfî, Nâşid, Nazîf, Necîb, Nedîm, Nesîb, Nihâlî, Niyâzî, Numan Ağa, Pertev, Râsîh, Râsim, Râşid, Resîm, Resmî Efendi, Rızâ, Rifâtî, Sâbih, Sabrî, Sâhib, Sa'îd, Salâhî, Sâlih, Sâmi, Sehâ, Sehâbî, Sehâyî, Selîm, Selîm Efendi, Serverî, Seydî, Seyyid Mehmed Kemaleddin, Sinan Ali, Subhî, Sultânî, Süleymân, Sürûrî, Şair Âşık, Şâkir, Şefî, Şemsî, Şeref, Şerîf, Şevket, Şeyh Abdullah Bilyânî, Şeyh Azîz, Talat, Tâlib, Tamburî Osman, Tamburî Ârif Ağa, Tıflî, Vasfî, Vehbî, Veysî, Zekâî

ve Zeynî mahlaslı şairlere ait manzumeler bulunmaktadır. Çalışmamıza konu olan metinler de Topkapı Sarayı Müzesi Arşivindeki 850 numaralı kutuda yer almaktadır. Bu belgelere T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinden ulaşılmıştır¹.

850 numaralı kutudaki metinler arasında Nedîm mahlasıyla kaleme alınmış 4 gazel ve 1 şarkı yer alırken 1286. kutuda da “Şair Nedîm’e Ait Bir Terkîb-i Bend” başlığıyla kaydedilmiş 1 şiir bulunmaktadır. Yapılan incelemelerde söz konusu şiirlerin Nedîm mahlasını kullanan şairlerin eserlerinde veya benzeri kaynaklarda bulunmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bu makalede tespit edilen metinlerin Nedîm mahlasına sahip şairler arasından kime ait olabileceği çeşitli veriler üzerinden tartışılacak ve şiirler incelenecektir.

TÜRK EDEBİYATINDA NEDÎM MAHLASLI ŞAİRLER

Klasik Türk edebiyatında bazı şairler isim ve meslek ortaklıkları başta olmak üzere çeşitli sebeplerle müşterek mahlasları kullanmaktadırlar (İsen 1997: 205). Bu bağlamda Nedîm mahlasını kullandığı bilinen 9 şair bulunmaktadır. Bunlar: Baba Nedîmî (ö.?) (Aksoyak 2013), İškodralı Mahmûd Nedîm (ö. 1915) (Arslan 2014a), Ahmed Nedîm (ö. 1730) (Macit 2013), Nedîm (ö.?) (Efe 2021), Erzurumlu Nedîm Efendi (ö.?) (Arslan 2015), Eğinlizâde Mahmûd Nedîm Bey (ö. 1839) (Arslan 2014b), İbrâhim Nedîm (ö. 1776) (Kurtoğlu 2014), Mahmûd Nedîm Paşa (ö. 1883), (Arslan 2014c) ve Nedîm-i Kadîm (ö. 1670) (Horata 2013)’dir.

Osmanlı Arşivinde tespit edilen bu şiirlerin hangi Nedîm’e ait olduğu değerlendirilirken bahsi geçen şairlerden divan sahibi olanlar esas alınmıştır. Zira tezkirelerde yer alan birkaç şiir üzerinden şairin üslubu ve şiirlerinin muhtevasına dair kapsamlı bilgi edinmenin zorluğunun yanında elde edilen veriler mukayese için de yeterli olmayacaktır. Dolayısıyla zikredilen şairler arasında divanı tespit edilen Ahmed Nedîm, Mahmûd Nedîm Paşa ve Nedîm-i Kadîm, değerlendirilmiştir.

Değerlendirmeye aldığımız Nedîm mahlaslı şairlerden Nedîm-i Kadîm (ö. 1670)’in asıl adı Mehmed olmakla birlikte 18. yüzyıl şairi Nedîm’den ayırt edilebilmesi için “Kadîm” lakabıyla anıldığı bilinmektedir. Şairin tek eseri *Dîvân*’ıdır. Şiirlerini sade, zarif bir İstanbul Türkçesiyle kaleme almıştır. Bu yönüyle 18. yüzyılın Nedîm’ini müjdelediği düşünülmektedir. Ancak bu iki şairin şiirlerinde ortak mahlas kullanımı dışında dikkate değer benzerliklerin bulunmadığı da iddia edilir (Horata 1987: 22-23). Nedîm-i Kadîm, şiirlerini rindane bir üslupla kaleme almış ve aşk hakkındaki sözlerini de bu doğrultuda zarif bir dille ifade etmiştir. Dolayısıyla aşka dair ifadelerinde

ızdırıp dolu platonik bir tavra veya cüretkâr ve şuhane bir yaklaşıma rastlanmaz (Horata 1987: 16-18; Horata 2006: 513-514).

Nedîm mahlasını kullanan bir diğer şair Ahmed Nedîm (ö. 1730), şiirlerindeki söyleyiş mükemmelliği ve şuh eda sayesinde zaman içinde “Nedîmane” şeklinde isimlendirilen bir üslup ortaya koyar. Bu üslup doğrultusunda şiirlerinde konuşma diline ait söyleyişlerin ve Türkçe kelimelerin ustaca kullanıldığı görülmektedir. Öyle ki şiirleri, aruzun sağladığı ahengin de tesiriyle bestelenmeye elverişli hâlde olduğu için musammatları, gazelleri ve şarkıları çokça bestelenmiştir (Macit 2006: 510-513). Şair, şiirlerinde gündelik hayattan sahneleri yansıtmalarıyla da öne çıkar. İstanbul’daki eğlence hayatı, mesire yerlerindeki etkinlikler, Damat İbrahim Paşa’nın faaliyetleri, onun şiirlerinde konu edindiği hususlardandır. Aşka dair anlatılarında da cüretkâr ifadelerle zihinlerde hayalî olarak tasvir edilen sevgiliyi değil sokaktaki güzellerle kurulan ilişkileri aktarır. Hem muhteva hem de söyleyiş açısından devrin ruhunu özgün ve zarif bir şekilde yansıtmaları, onun ne denli usta bir şair olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Nedîm’in Türk edebiyatına pek çok yenilik getirdiği, yalnızca yaşadığı dönemde değil sonrasında da tesirini sürdürdüğü ve takipçiler kazandığı söylenebilir (Macit 2006: 510-513).

Çalışmada şiirlerini Nedîm mahlasıyla kaleme aldığı için değerlendirilmeye dâhil edilen son şair, Mahmûd Nedîm Paşa (ö. 1883)’dır. 1871 ve 1875 yıllarında sadrazamlık yapan ve bu sebeple devlet adamı kimliğiyle öne çıkan şairin pek çok eseri de bulunmaktadır. *Reddiye*, *Hikâye-i Melik-i Muzaffer*, *Âyine-i Devlet*, *Hasb-ı Hâl*, *Ziyâ Paşa’nın Tercî-i Bendine Nazîre*, *Dîvân*, Mahmûd Nedîm Paşa’nın eserleridir (Akyıldız 2003: 374-376). Yapı olarak divançe niteliğindeki *Dîvân*’ında pek çok tamamlanmamış şiir mevcuttur (Kürkçüoğlu 2004: 10). Özellikle gazellerinde aşkı, hayatın güzelliklerini, tabiatı konu edinmiştir. Ayrıca *Dîvân*’da gençliği ve âşık ile sevgilinin görüşmelerini anlatan murabbaları da dikkat çekmektedir (Kürkçüoğlu 2004: 14). Bahsi geçen murabbaların muhtevası ve *Dîvân*’da çokça bulunması, Mahmûd Nedîm Paşa’nın 18. yüzyılın önemli şairi Ahmed Nedîm’den etkilendiğini düşündürmektedir (Arslan 2014c). Ayrıca İbnü’l-Emin Mahmud Kemal İnal, Mahmûd Nedîm Paşa’nın nazmunun nesrinden daha üstün olduğunu iddia eder (2000: 1594).

BU ŞİİRLER HANGİ NEDİM’E AİT?

Bahsi geçen şiirlerin hangi Nedîm’e ait olduğunu tespit etmek için her bir şiir çeşitli yönlerden değerlendirilip elde edilen bulgular üslup ve muhteva yönlerinden ayrı ayrı incelenmiştir. Bir edebî metnin kime ait olduğunu tespit etmek amacıyla yapılacak mukayeseler için dil ve üslup incelemeleri öncelikli ölçüttür. Dolayısıyla çalışmada da bu amaçla mezkûr şiirlerin her birinin kelime kadrosunda tarama yapılmıştır. Tarama

esnasında divan şiiri geleneğinde sıklıkla kullanılan ve böylece bir şairin kelime seçimindeki tutumunu belirleyici bir gösterge olarak kabul edilemeyeceği düşünülen kelimeler (zülf, hüsn, tîg, hûn vs.) hariç tutulmuştur. Kelime kadrosunda şaire özgü olduğunu düşündüğümüz ifadeler hareket noktası olarak belirlenmiştir. Tespit edilen kelimeler Ahmed Nedîm (AND), Mahmûd Nedîm Paşa (MND) ve Nedîm-i Kadîm (NKD) divanlarında taranmış ve kullanım sıklıkları esas alınarak olası şairine dair bulgulara ulaşmak hedeflenmiştir.

Şiirlerde kullanılan terkiplerin de şairlerinin üslubuna dair bir ölçüt olduğu düşünülerek söz konusu şiirdeki tamlamalar incelenmiştir. Bunlar arasından her üç divanda da bulunmayanlar değerlendirmeye alınmamıştır. Ancak bu metinlerdeki hâline göre farklı kelimelerle kurulmasına rağmen aynı anlamı karşılayan tamlamalar incelemeye dâhil edilmiştir. Ayrıca söz konusu şiirlerdeki mahlas kullanımı, redifler ve dikkat çeken söz grupları da ilgili divanlardaki şiirlerle mukayese edilmiştir.

Mezkûr metinler ve Nedîm mahlaslı şairlerin şiirleri arasında muhtevaya yönelik mukayese için spesifik/özellikli benzetmeler ve tasvirler esas alınmıştır. Bu bağlamda sevgilinin zalimliği, âşğın perişanlığı, rakibi kıskanması gibi klasik edebiyat geleneğinde şairlerin sıkça başvurduğu hususlar dikkate alınmamıştır.

Yapılan bu incelemelerin neticesinde mezkûr şiirlerin her birinin Nedîm mahlaslı şairlerden hangisine ait olabileceği hakkında birtakım fikirler ileri sürülmüştür:

¹²

Terkîb-i Bend

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

I

Ey lebi gıpta-keş-i cām u cem-i bezm-i cihān

Ruḥ-ı reng-āveri mīnā-yı mey-i meclis-i cān

Āteş-i 'aşkuñ olup ḥāne-i dilde mihmān

Yakdı ser-tā-be kadem cismümi bi'llāh inan

Gel bu bālīn-i dil-i ḥastemize ḥande-künān

Gelür üftāde-i bī-çāreye belki dermān

Yetişür cev̄r ü cefā eyleme ey şüh amān

Geh ferāmüş ider isen de bizi gāhice an

Yoksa lâyıḳ mı felekler işide efḡānum
Bu ḳadar cevre taḥammül mi olur sulṭānum

II

Beni meftûn iden ey şûḥ-ı cihānum sensün
Mürde-i cismüme cān işte a cānum sensün
Bāḡ-ı ‘ālemde daḡi ḡonce-dehānum sensün
Güzelm sevdiğüm ey ḳadd[i] fidānum sensün
Bendene lutf edici tatlı zebānum sensün
Bezm-i ‘uṣṣāḳa gelür serv-i revānum sensün
Sensün o ‘aḳl alıcı müy-miyānum sensün
Ḥāşılı sīnedeki nāzlı civānum sensün
Baña lutf eyle meded ey şeh-i ḡünî-meşreb
Nice bir ağlayayım cevır ü ḡamuñla her şeb

III

Ey cefā-pîşe n’içün bendeni maḡzûn itdin
Aḳıdıp cevrin ile eşkümi Ceyḡûn itdin
Seni sevdükçe begüm nāzı sen efzûn itdin
Girye vü miḡneti üftādene ḳānûn itdin
Yine hem-bezm olup a ‘dāları memnûn itdin
Beni mīnā-keş-i ḡam dīdemi pür-ḡûn itdin
Fikr-i Leylî-yi vişālin ile Mecnûn itdin
‘Āşıḳı sevmez idin çüñkü ne meftûn itdin
Ey levendāne-reviş yoşma-edā n’olsun bu
İtdin ‘uṣṣāḳı da ḡayre fedā n’olsun bu³

IV

Nedür ey pertev-i ḡurşīd-i cihān n’oldu saña
Nedür ey lem ‘a-i meh-rûy-ı zamān n’oldu saña

Açılurdım bize ey gonçe-dehân n'oldu saña
Eyle üftâdeye bu hâli beyân n'oldu saña
Eylerüm gûşuna girmez bu fiğân n'oldu saña
Ne bu âzâdelik ey serv-i revân n'oldu saña
Söyle ketm itme begüm söyle amân n'oldu saña
Senden ey şeh talebüm bu ki hemân n'oldu saña
İşte dergâhuna geldim deme şöyle böyle
Bârî lutf etmez isen hışm-ile olsun söyle

V

Eyleme derd-i gamuñla dil-i zârum gam-ı ħâr
Bedel-i merhametün olmasun ey şeh âzâr
Âh efendim hele üftâdene olma gaddâr
İtdüğün va'di bize eyleme cânım inkâr
Fikr-i zülfün ile zulmetde iken bu dil-i zâr
Yakışur mı bizi gördükçe gazabnâk etvâr
Dil-i zârum nice mümkün ki ola hiç bî-dâr
Çeşm-i mestün görelî olmadum aşlâ huşyâr
Merhamet eyle Nedîm 'âşıka ey gonçe-i ter
Şarula hâle gibi sen mehe şeb tâ-be-seher

(BOA, TSMA.E, 1286/4, tarih: 17 Rebiyülahir 1143/30 Ekim 1730)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivinde 1284. kutunun 4. gömleğinde bulunan terkeb-i bend, sekizer mısralık 5 bentten oluşmaktadır. Aruzun fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün kalıbıyla kaleme alınmıştır. Yapılan taramalarda bu şiirin Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu'nda MNZ 560 numarada kayıtlı bir şiir mecmuasında da yer aldığı tespit edilmiştir (Ay 2015: 226-228).

Şairliğinin yanında geleneksel Türk sanatları üzerine yaptığı araştırmalarını arşiv belgelerine dayandıran Rıfkı Melûl Meriç (Akpınar 2004: 191-192; Tanpınar 2005: 415), Topkapı Sarayında evrak tasnifi yaptığı esnada Nedîm'e ait bu şiiri gördüğünü

belirterek *Her Ay* dergisinin 7 Mart 1938 tarihli sayısında yayımlamıştır. Meriç, Nedîm'in şuhane üslupla kaleme aldığı şiirlerin ilk örneklerinden olan bu manzumeyi, şairin tecrübesizliğinden kaynaklanan bazı eksiklikler dolayısıyla *Dîvân*'ına dâhil etmediği görüşündedir (Meriç 1938: 72-74).

Osmanlı tarihi alanında çalışmalar yürüten Nigar Anafarta ise Rıfkı Melûl Meriç'in yazısını görmemiş olacak ki, 1956 yılında *Türk Düşüncesi* dergisinde "Nedîm'in Neşredilmemiş Bir Şiiri" başlıklı yazısında ilgili şiiri Topkapı Sarayı arşivinde tespit ettiğini ve Türk edebiyatına bilinmeyen bir eseri kazandırmaktan ötürü heyecan duyduğunu belirtmiştir. Anafarta, şiirin dil ve üslup özelliklerinin Nedîm'i hatırlattığını iddia etmekle birlikte şiirlerin Nedîm'e ait olup olmadığına dair yargıyı tartışmaya açtığını da dile getirir (1956: 21-22)⁴.

Söz konusu şiirin hangi Nedîm'e ait olduğunu tespit etmek için yapılan değerlendirmede öncelikle şiirin kelime kadrosu arasında şairin üslubuna dair ipucu niteliğindeki ifadeler saptanmış ve bahsi geçen divanlarda taranmıştır. İlgili kelimelerin divanlardaki kullanım sıklıkları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

	AND	MND	NKD
levendâne-revîş	2	-	-
gaddâr	3	1	-
eşk akıtmak	1	-	-
akl alıcı	1	-	-
begüm	3	1	-
tatlı	6	2	-
güzelüm	1	-	-
civân	10	1	-

Tabloda sunulan verilere göre seçtiğimiz 8 kelimedenden hepsinin Ahmed Nedîm'in, 4'ünün ise Mahmûd Nedîm Paşa'nın *Dîvân*'ında yer aldığı, Nedîm-i Kadîm'in *Dîvân*'ında ise bunların hiçbirinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu durum şiirlerin Ahmed Nedîm tarafından kaleme alınmış olabileceğini düşündüren göstergelerdendir.

Şiirde yer alan terkiplerin söz konusu divanlardaki kullanım sıklıkları aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

	AND	MND	NKD
âteş-i aşk	1	3	-
bâğ-ı âlem	3	1	-

câm u cem-i bezm-i cihân	bezm-i cihân (2)	-	-
çeşm-i mest	3	-	-
derd-i gam	1	-	-
dil-i zâr	6	3	3
fıkr-i Leylî-yi visâl	fıkr-i visâl	fıkr-i visâl	-
fıkr-i zülf	fıkr-i kâkül	-	-
mûy-ı miyân	4	-	-
mürde-i cism	cism-i bîmâr, cism-i alîl, cism-i nâ-tüvân	-	cism-i nizâr, cism-i zerd
pertev-i hurşîd-i cihân	feyz-i pertev-i hurşîd, pertev-i mihr-i cemâl	-	-
ruh-ı reng-âver	ruh-ı rengîn	-	ruh-ı rengîn
serv-i revân	8	-	-
şeh-i hûnî-meşreb	bigâne-meşreb (5), mülâyim-meşreb	-	bigâne-meşreb

Nedîm-i Kadîm ve Mahmûd Nedîm Paşa'nın divanlarında ilgili terkiplerin 4'ü; Ahmed Nedîm'in *Dîvân*'ında ise 14'ü yer almaktadır. Bunlar arasında 7 terkip yalnızca Ahmed Nedîm'in *Dîvân*'ında görülmüştür. Nedîm-i Kadîm ve Mahmûd Nedîm Paşa divanlarında böyle bir kullanım tespit edilmemiştir. Bu durum, söz konusu şiirdeki terkiplerin yaklaşık yarısının Ahmed Nedîm'in *Dîvân*'ında da bulunduğunu göstermektedir.

Ahmed Nedîm'in şiirlerinde sıkça görülen şuhane edayla bu şiirde de karşılaşmaktadırlar. Şair, sevgilisine duyduğu özlemi ve kendisine yaşattıklarına karşı sitemini dahi şuh bir üslupla dile getirir. İlk bentte şair, sevgilisinin güzelliğini çeşitli benzetmeler üzerinden betimler ve onun aşk ateşinin gönlüne düşmesiyle tüm bedeninin yandığını belirtir. Hasta gönlünün iyileşmesi için de güler yüzlü sevgilisini çağırıp kendisine daha fazla eziyet etmemesi için yalvarır. Şiirin ikinci bendi, şairin sevgilisine çeşitli iltifatlar ederek yakarışını sürdürmesinden oluşur. Onun gonca dudaklı, fidan boylu, tatlı dilli, servi yürüyüşlü, ince belli, kâinatın en işveli güzeli ve nazlı bir civan olduğunu dile getirir. Ancak nihayetinde onu zalim şeklinde niteleyerek medet ister ve bu dert için daha kaç gece ağlayacağını sorar.

Şair üçüncü bentte sevgilinin kendisine yaptıklarını açıklar. Onun cefa çekterek kendisini üzdüğünü, gözyaşlarından bir göl oluşturduğunu, nazını artırıp gözyaşı ve eziyeti âşığına kanun gibi uyguladığını belirtir. Ayrıca rakiplerle olan birlikteliğiyle kendisini gam şarabının bağımlısı yapıp gözlerini de kanlarla doldurduğunu anlatır. Son olarak kavuşma ümidiyle kendisini Mecnûn'a çevirdiğini dile getirir.

Dördüncü bent şairin çektiği eziyetlerin sebebini sorgulamasından oluşmaktadır. “N’oldu sana” redifiyle de uygun olarak her mısra da sevgilisine “sana ne oldu” sorusuyla ilişkilerindeki değişimin nedenini sorgular. Gonca ağızlı sevgilinin eskiden kendisine açıldığını dile getirerek artık feryatlarını duymadığını ve kendisinden bağımsız bir şekilde davrandığını belirtir. Sevgiliden artık tek istediği bu değişimin sebebini gizlemeyip açıkça söylemesidir. Nitekim vasıta beytinde de sevgilisinin kapısına gittiğinde nezaketsizce ve kızgınlıkla dahi olsa onun gerçekleri söylemesini ister. Son bent ise bu akışa uygun olarak âşığın çektiği eziyetlerin son bulmasına dair yalvarışını ihtiva eder. Sevgiliden artık onu üzmemesini, kendisini gaddarca azarlamamasını ve vaatlerini inkâr etmemesini talep eder. Vasıta beytinde de sevgiliden merhamet isteyip halen ayın etrafını sardığı gibi ona sarılmak istediğini belirtir.

Terkib-i bendin aktarılan akışından anlaşılacağı üzere şiir muhteva yönünden kendi içinde bir bütünlük arz etmektedir. Güzel bir sevgilinin aşkının âşığın gönlüne misafir olması, bu güzelin özelliklerinin anlatılması, kendisine çektiydikleri, eziyetlerin sebebini sorgulanması ve tüm bunların sona ermesi için sevgiliden merhamet talep edilmesi sırasıyla bentlerin konusunu oluşturmaktadır. Özellikle ikinci, üçüncü ve dördüncü bentlerin içeriğini tamamlayıcı nitelikteki rediflerle kaleme alınması dikkat çekmektedir. Şairin sevgilinin vasıflarını anlatırken “sensin”, onun kendisine yaptıklarını aktarırken “etdin”, tüm bunların sebebini sorgularken de “n’oldu sana” rediflerini seçmesi bahsi geçen bütünlüğü şuurlu bir şekilde tercih ettiğini gösterebilir. Şiirde sevgilisine hitap ederken, sultanım, canım, tatlı zebanım, nazlı civanım, begim, efendim vs. gibi ifadelerini kullanması da şairin sevgilisine yakarışının samimi ve şuh bir tavırla gerçekleştiğini düşündürür. Nitekim bu durum da Ahmed Nedîm’in şiirlerindeki samimi üslubunu hatırlatmaktadır. Sonuç olarak yapılan incelemeler, şiirdeki bazı ifadelerin ve terkiplerin çoğunun Ahmed Nedîm’in *Divân*’ında da yer aldığını ve Ahmed Nedîm’in şiirleriyle üslup bakımından benzerlikler bulunduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu gerekçelere dayanarak söz konusu terki-i bendin Ahmed Nedîm’e ait olduğunu düşünmekteyiz.

2

Gazel

[mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün]

O şâh-ı hüsne hâl-i zârımı taqrîr mümkün mi

Dil-i hasret-keşi hîç dil ile ta’bîr mümkün mi

Yine bu nüsha-i derd-i derûnı ehl-i hâl aîlâr

Kitâb-ı 'aşkı yoḥsa sa 'y ile tefsîr mümkün mi

Eger taşvîr-i dâm itmez iseñ sen dūd-ı âhuñla

O çeşm-i şâhbâzı eylemek naḥçîr mümkün mi

Pey-â-pey câm-ı 'aşk iç dâḥîl-i bezm-i dil ol yoḥsa

Ġazâl-ı vaḥşîyi taḳvâ ile teşhîr mümkün mi

Yed-i kudret olaldan sen mehûñ meşşâte-i ḥüsni

Ḥarâbdur ḥâl-i 'âşık zîb ile ta 'mîr mümkün mi

Bu bir 'arz-ı ḥulûsdur pîşgâha yoḥsa sulṭânım

Nedîmün çekdügi âlâmı hep taḥrîr mümkün mi

(BOA, TSMA.E, 372/16, tarih: 29 Zilhicce 1255/4 Mart 1840)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivinde 372. kutunun 16. gömleğinde bulunan ve 6 beyitten oluşan gazel, aruzun mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün kalıbıyla kaleme alınmıştır. Söz konusu şiir, değerlendirmede esas alınan Nedîm mahlaslı üç şairin divanlarında bulunmadığı gibi taranan şiir mecmualarında da tespit edilememiştir.

Gazelin hangi Nedîm'e ait olduğunu tespit etmek için öncelikle kelime kadrosu üzerine inceleme yapılmıştır. Ancak ortaya çıkan veriler, şiirde şairin üslubunu belirleyici nitelikteki ifadelerin bulunmadığını düşündürdüğü için söz konusu gazel ve ilgili divanlar arasında şairin kullanmayı tercih ettiği kelimeler üzerine mukayeseli bir inceleme yapılmamıştır.

Şiirde yer alan terkiplerin ilgili divanlardaki kullanım sıklıkları ise aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

	AND	MND	NKD
çeşm-i şâhbâz	1	-	-
dil-i hasret-keş	sîne-i hasret-keş	-	-
hâl-i zâr	-	-	1
nüşa-i derd-i derûn	zahm-ı derûn	dere-i derûn	-
şâh-ı hüsn	şeh-i hûbân (2)	-	şâh-ı hûbân

Her üç divanda da bulunmayan 9 tamlama hariç tutulduğunda mukayeseli değerlendirme için 5 tamlama esas alınmıştır. Bunlardan 2'si Nedîm-i Kadîm'in

Dîvân'ında; 1'i Mahmûd Nedîm Paşa'nın *Dîvân*'ında; 4'ü de Ahmed Nedîm'in *Dîvân*'ında yer almaktadır.

Bazı şairlerin redif tercihlerinin belli ifadeler üzerinde yoğunlaştığı düşünülerek, ilgili şiirin redifi Nedîm mahlaslı şairlerin şiirlerinde taranmış ancak hiçbirinin "mümkün mi" redifiyle bir şiir kaleme almadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte yapılan taramada bahsi geçen söz grubunun divanlardaki kullanım sıklığı dikkat çekmiştir. Buna göre, Nedîm-i Kadîm'in *Dîvân*'ında 2 defa "ne mümkün"; Mahmûd Nedîm Paşa'nın *Dîvân*'ında 2 defa "nice mümkün", 2 defa da "mümkün mi" ifadesi yer almaktadır. Ahmed Nedîm'in *Dîvân*'ında da "ne mümkün" ifadesi 15 kez, "nice mümkün" 2 kez, "mümkün mi" ifadesi ise 6 kez kullanılmıştır. Her ne kadar tek başına bir anlam ifade etmese de ilgili söz grubunun ve türevlerinin mezkûr divanlardaki varlığı, şairlerinin kelime seçimlerindeki tutumlarına dair bir gösterge olarak düşünülebilir. Bu sebeple ilgili ifadenin Ahmed Nedîm'in *Dîvân*'ındaki kullanım sıklığının fazlalığı dikkat çekmektedir.

Gazelde sevgilisine beslediği duygular sebebiyle acı çeken ve hâlini kimseye anlatamayan perişan bir âşık bahse konu edilmiştir. Şiirin tamamına hâkim olan ve çeşitli ifadelerle aktarılan bu durum sebebiyle gazelde âşıkane üslubun özellikleri belirginleşmektedir. Ancak şiirin bu yönü, şairini tespit etmek amacıyla yapılacak mukayeseli bir incelemede isabetli bulgular ortaya koymak için elverişli değildir. Nitekim klasik Türk edebiyatı geleneğine mensup pek çok şair gibi Nedîm mahlaslı her üç şairin de bu üslupla kaleme aldığı şiirler mevcuttur.

Bu noktada Ahmed Nedîm'in şiirlerinin üslubu hakkındaki yaygın kanıdan bahsetmek gerekmektedir. Ahmed Nedîm, şiirlerinde genellikle aşkın acı veren yönünden ziyade bu duygunun kişide meydana getirdiği coşkuyu ve mutluluğu aktarmıştır. Bu doğrultuda sevgilisini görmeyi dahi hayal edemeyen âşık yerine onunla cüretkâr bir şekilde konuşan hatta buluşmayı teklif edebilen bir âşık anlatılmaktadır. Bunun karşılığı olarak sevgiliyi de geleneğin çizdiği sınırların dışına çıkarak daha tavizkâr ve cilveli bir güzel şeklinde tasvir etmiştir. Nedîm, şiirlerinin çoğunda yer verdiği bu tarza bir hüviyet kazandırarak üslup hâline gelmesine katkıda bulunmuş ve "Nedîmane" olarak da adlandırılan "şuhane" üslubun öncüsü olmuştur. Ancak bütün şiirlerinin bu üslubun tesiriyle kaleme alındığını düşünmek yanıltıcı olabilir. Nitekim Ahmed Nedîm'in, aşkın keder veren yönü, hayatın zorlukları vb. meselelere değindiği şiirleri de mevcuttur. Bu duruma Nedîm'in *Dîvân*'ındaki şu beyitler örnek gösterilebilir:

Felek câm-ı neşâtın telh eder Cemşid-i vakt olsa

Îlâc olmaz humâr-âlûde-i idbâra meylerle⁵

Ferah bîgâne resmin gösterirse etmem istib'âd

Gönül me'nûs-ı ahzan oldu derd-i tâ-be-keylerle (G. 144/3-4) (Macit 2017)

Takdir ki mebnâ-yı safâ vü gamımızdır

Bu bahsde erbâb-ı hikem mülzemimizdir

Baş eğmede ancak işimiz tîğ-ı kazâya

Teslîm-i rızâ yaramıza merhemimizdir (G. 38/1-2) (Macit 2017)

Hasta-yı hecrim ben efgân-ı hazînim tâzedir

Nev-be-nevdîr nâlîşim her dem enînim tâzedir (G.15/1) (Macit 2017)

Yukarıdaki beyitlerde görüldüğü üzere Ahmed Nedîm, bazı şiirlerinde ney gibi acıyla feryat eden âşıklardan, feleğin açtığı yaralardan, acıyla hemhâl olmuş gönüllerden ve hikmet ehli kişilerin kıymetinden de bahsetmektedir. Dolayısıyla Ahmed Nedîm'in divan şiiri geleneğinde yer alan diğer edebî üslupların özelliklerini taşıyan şiirlerinin de bulunduğu söylenebilir (Bahadır 2014: 21).

Sonuç olarak, gazelin muhtevasının ve betimlemelerinin klasik Türk şiiri geleneğindeki yaygınlığı, şiiri Nedîm mahlaslı şairlerden birine doğrudan isnat etmeyi engellemektedir. Ancak söz konusu gazelin yer aldığı kutuda Ahmed Nedîm'in *Dîvân'*ında yer alan veya *Dîvân'*ında bulunmasa da ona ait olduğu çeşitli bulgularla ispatlanan şiirlerin mevcudiyeti ve gazeldeki terkiplerin bir kısmının Ahmed Nedîm'in *Dîvân'*ında da bulunması bu şiirin de ona ait olabileceği düşüncesini güçlendirmektedir.

3

[Gazel]

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Hûn-ı mihnetdür bu 'âlemde mey-i hum-hânemüz

Zahm-ı tîğ-i gamze-i hûn-h'ârdur peymânemüz

Biz nice zevk eylerüz kâşâne-i 'âlemde kim

Naqd-i gamla oldı bünyâd-ı dil-i vîrânemüz

Kaşr-ı 'âlem yârsuz zindân olur her dem bize

'Arş ile hem-ser de olsa küşe-i kâşânemüz

Reng-i vuşlatla derûn bir rûtbe menkûş oldı kim

Hâne-i dil olsa lâynıkdur bizim put-hânemüz

'Akl u fikri biz cünün 'add eylerüz yoḥsa Nedîm

Vây Eflâtûna tedbîr öğredür dîvânemüz

(BOA, TSMA.E, 372/3, tarih: 29 Zilhicce 1255/4 Mart 1840)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivinde 372. kutunun 3. gömleğinde yer alan ve 5 beyitten oluşan gazel, aruzun fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıbıyla kaleme alınmıştır. Şairin kelime seçiminde fark yaratacak bir özellik görülmediğinden bu hususta bir değerlendirme yapılmamıştır. Gazelde kullanılan tamlamaların ilgili divanlardaki kullanım sıklıkları ise aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

	AND	MND	NKD
dil-i vîrâne	1	-	-
kasr-ı âlem	kasr-ı çarh	-	-
nakd-i gam	nakd-i ümmîd	-	-
zahm-ı tîg-i gamze-i hûn-h'âr	tîg-i gamze, ârzû-yı zahm-ı nevk-i tîg-i gamze, gamze-i hun-hâr	gamze-i hûn-h'âr	tîg-i gamze

Gazelde yer alan tamlamalar arasından ilgili üç divanda da bulunmayan 6'sı hariç tutularak 4 tamlama değerlendirilmiştir. Bu bağlamda söz konusu 4 tamlamanın hepsi Ahmed Nedîm'in *Dîvân'*ında bulunmaktadır. Mahmûd Nedîm Paşa ve Nedîm-i Kadîm divanlarında ise birer tanesi yer almaktadır.

Şiirin ilk beytinde kederden dökülen kanlı gözyaşlarının şarap, sevgilinin kan dökücü yan bakış okunun yarasının da kadeh hâline geldiğini anlatan şair, tüm şiiri bu ızdırap duygusu etrafında şekillendirmiştir. Bu bağlamda sonraki beyitlerde virane gönlünün gamla dolduğunu, sevgilisinin bulunmadığı bir dünyanın zindan hâline geleceğini ve aklı, delilik olarak kabul ettiğini belirtir. Görüldüğü üzere duyguları sebebiyle acı çeken bir âşîğın hâli, çeşitli betimlemeler ve çağrışımlarla ifade edilmiştir. Söz konusu duygu durumunun ve betimlemelerin klasik Türk şiirindeki yaygın kullanımı, gazelin Nedîm mahlaslı şairlerden herhangi birine ait olabileceğini de göstermektedir. Şiirdeki kelime seçimi ve tamlamalar üzerine yapılan incelemenin de şairinin tespitine dair dikkate değer bulgular sunmadığı açıktır. Bu gerekçeler sebebiyle gazelin şairi hakkındaki muğlaklık aydınlatılamamıştır. Ancak gazelin bulunduğu kutuda Ahmed Nedîm *Dîvân'*ında yer alan veya ona ait olduğu çeşitli gerekçelerle ortaya konulan şiirlerin bulunması ve bu şiirin de ona ait olma ihtimalini düşündüren unsurlardır.

Gazel

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Şanma üftâdeleri pür-ğam ider kâse-i mül

Ğam u endûhı alır hürrem ider kâse-i mül

Çâk idüp perde-i şermi aradan bî-şübhe

Nükte-i 'aşka bizi mahrem ider kâse-i mül

Şöyle şeffâf bir âyine idüp kalb ü dili

'Aks-i maşşûduñ ile hem-dem ider kâse-i mül

Var mıdur böyle bir 'uşşâkı mürebbi ey dil

Sâlik-i râh-ı Hâk'ı âdem ider kâse-i mül

Zerreler şems-i cihân olma nedür yanında

Bütün ednâlarını a'zam ider kâse-i mül

Sen hemân bâde-perest olmağa sa'y it ki Nedîm

Cehl-i tab 'uñ giderür a'lem ider kâse-i mül

(BOA, TSMA.E, 372/14, tarih: 29 Zilhicce 1255/4 Mart 1840)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivinde 372. kutunun 14. gömleğinde bulunan ve 6 beyitten oluşan gazel, aruzun fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün kalıbıyla kaleme alınmıştır. Şiirin kelime kadrosundaki ifadelerin şairinin üslubuna dair ipucu niteliğinde olmadığı düşünülerek bu hususta mukayeseli bir değerlendirme yapılmamıştır.

Şiirde yer alan terkiplerin ilgili divanlardaki kullanım sıklıkları ise aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

	AND	MND	NKD
perde-i şerm	1	-	-
şems-i cihân	mihr-i âlem-tâb, mihr-i cihân-ârâ	1	-

Her üç divanda da bulunmayan 5 tamlama hariç tutulduğunda değerlendirme için yalnızca 2 tamlama esas alınmıştır. Tabloda da görüldüğü gibi bu tamlamaların 2'si de Ahmed Nedîm'in *Dîvân*'ında yer alırken; 1'i Mahmûd Nedîm Paşa'nın *Dîvân*'ında bulunmaktadır.

Söz konusu manzume, tamamıyla şarabın dönüştürücü etkisinden bahseden yek-ahenk bir gazeldir. Şair, “ider kâse-i mül” redifini tercih ederek her beyitte bu etkiyi vurgular. Bu bağlamda şarabın gamı yok edip kişiyi mesrur ettiğini, utanç perdesini ortadan kaldırıp âşığı aşkın derinliklerine gizlediğini, kalp aynasını temizleyip onu maksuduna kavuşturduğunu, âşıkları hak yoluna iletip eğittiğini, değersiz maddeleri kıymetlendirdiğini ve cehaleti giderip kişiyi âlim yaptığını belirtir. Şarabın tüm bu faydalarının neticesinde de okuyucularına “bade-perest” olmayı tavsiye eder.

Gazelde, şarabın özellikle dönüştürücü yönünün üzerinde durulmasından hareketle Nedîm mahlaslı şairlerin şiirlerinde de bu betimlemenin varlığı taranmıştır. Mahmûd Nedîm Paşa ve Nedîm-i Kadîm divanlarında “şarap” mefhumu pek çok şiire konu olmakla birlikte hususen bu özelliğinin ele alındığı bir anlatım tespit edilememiştir. Ancak Ahmed Nedîm’in *Dîvân*’ında muhtelif şiirlerde söz konusu tasvire yer verildiği gözlemlenmiştir.

Şiirin ilk beytinde şarabın âşıkların kederini artıracak zannının aksine gamı ve kederi yok edip kişiyi mesrur ettiğinden bahsedilmiştir:

Sanma üftâdeleri pür-gam ider kâse-i mül

Gam u endûhı alır hürrem ider kâse-i mül

Söz konusu beyitte değinilen bu husus, Ahmed Nedîm’in *Dîvân*’ında iki beyitte daha tespit edilmiştir. Şair ilk beyitte şarap sabununun gönüldeki keder tozlarını yıkayacağını ve onu temizleyeceğini belirtir. İkinci beyitte de bir kadeh şarapla gamı ortadan kaldırdığından bahseder.

Sabûn-ı meyle gerd-i keder dilde pâk olur

Çirkâbı dahı lâ-y-şûy-ı vehm-nâk olur (G. 44/1) (Macit 2017)

Zâhid ölüp gider gam-ı havz-ı behiştten

Biz bir kadeh şarâb ile def-i gam eyleriz (G. 49/4) (Macit 2017)

Gazelde dikkat çeken bir başka husus da şarabın utanç perdesini yırtmasıdır. Şarabın sarhoş edici özelliği sebebiyle içenlerin zamanla daha rahat davranışlar sergilemesi olasıdır. Şair de buna dayanarak şarabın âşık ve sevgili arasındaki utanç perdesini yırttığını yani kavuşmayı engelleyen utangaçlığı ortadan kaldırdığını dile getirir:

Çâk idüp perde-i şermi aradan bî-şübhe

Nükte-i aşka bizi mahrem ider kâse-i mül

Mahmûd Nedîm Paşa ve Nedîm-i Kadîm divanlarında görülmeyen bu tasvir, Ahmed Nedîm'in *Dîvân*'ındaki üç beyitte tespit edilmiştir. İlk beyitte şair, şaraba seslenerek onun gül yüzlü ve parlak yanaklı sevgilideki utanç perdesini ortadan kaldırdığını belirtir. İkinci beyitte işveli sakinin art arda şarap sunarak utangaç âşığı küstahlaştıracağını dile getirir. Üçüncü beyitte ise şair utangaç sevgiliyi muhatap alarak meclise şarap geldiğinde utancın gideceğini ve onun rahatlayacağını ifade eder:

Perde-i şermi giderdin ruh-ı pür-tâbından

Kasd o gül-çehreye ey duht-ı ineb reng midir (G.28/4) (Macit 2017)

Böyle ibrâm-ı pey-ender-peyle ol sâki-i şûh

Korkarım küstâh eyler âşık-ı şermendesin (G.92/3) (Macit 2017)

Açılırsın güzelim sen dahi sabr eyle hele

Şimdicek şermi gidüp meclise peymâne gelir (K.14/6) (Macit 2017)

Gazelde kelime seçimi ve terkipler üzerine yapılan değerlendirmeler şiirin şairini belirlemek için yeterli değildir. Ancak şiiri kuran imajın “şarabın dönüştürücü tesiri” olması ve bu imajın Ahmed Nedîm'in şiirlerinde defalarca kullanılması, söz konusu şiirin Ahmed Nedîm'e ait olduğuna dair görüşümüzü desteklemektedir.

5

Gazel

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Va 'd-i vaşla şanma kim bu hâlet-i inkârdur

Lafz-ı lâ lâ 'âşıkâ bir gizlice ikrârdur

Şebnem-i eşk-i fakîrân yerde kalmaz ey gönül

Rîsmân-ı cezbe-i hürşîd-i himmet vardur

Şâdıkâne kizbüne aldanma şubh-ı devletün

N'itdügün bilmez o çarh-ı süfle pek idbârdur

Hiç takvâdan eser kılsun mı bizde sâkiyâ

Meclis-i 'aşkuñ gîdâsı hep mey-i ser-şârdur

Az mı lutf eyler Nedîm-i zâra ey dil gizlice

Şûretâ gerçi o şeh hûn-h'ârdur ğaddârdur

(BOA, TSMA.E, 371/21, tarih: 29 Zilhicce 1255/4 Mart 1840)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivinde 371. kutunun 21. gömleğinde bulunan gazel, aruzun fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıbıyla kaleme alınmıştır. Söz konusu şiirin, Nedîm mahlaslı üç şairden hangisine ait olduğunu tespit etmek için kelime kadrosu üzerine yapılan incelemede şiirde şairin üslubunu belirleyici nitelikteki ifadelerin bulunmadığı görülmüştür. Bu sebeple söz konusu şiir ve ilgili divanlar arasında belirli kelimeler üzerine bir mukayese yapılamamıştır.

Gazelde bulunan 9 terkip arasından Nedîm mahlaslı şairlerin divanlarında yer alan 3'ünün kullanım sıklığı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

	AND	MND	NKD
çarh-ı süfle	çarh-ı dîn (3), çarh-ı denî	-	çarh-ı dîn
mey-i ser-şâr	peymâne-i ser-şâr, piyâle-i ser-şâr	sâgar-ı ser-şâr	-
vad-i vasl	va'de-i vuslat, va'de-i vasl (2)	-	va'de-i vuslat

Mukayeseli inceleme için değerlendirilen 3 tamlamanın her birinin türevleri Ahmed Nedîm'in *Dîvân'*ında yer alırken, 2'si Nedîm-i Kadîm'in *Dîvân'*ında, 1'i ise Mahmûd Nedîm Paşa'nın *Dîvân'*ında bulunmaktadır. Dolayısıyla elde edilen bu sonuç, şiirin şairini belirleyici nitelikte bir bulgu sunmamaktadır.

Şairlerin mahlas kullanma şekillerinin de bu tip incelemelerde dikkate alınması gereken ölçütlerden olduğu düşünülmektedir (Köksal 2013: 326). Söz konusu gazelde şair, mahlasını "Nedîm-i zâr" şeklinde bir terkiplerle belirtmiştir. Yapılan taramada Ahmed Nedîm'in 21 şiirinde mahlasını bu şekilde kullandığı görülmektedir. Mahlasın bu şekilde kullanımı Nedîm-i Kadîm'in *Dîvân'*ında 3, Mahmûd Nedîm Paşa'nın *Dîvân'*ında ise 5 defa yer almaktadır.

Gazelde sevgilisinin inkâr etmesine rağmen onunla kavuşma ümidini kaybetmeyen bir âşık ve her ne kadar acımasız görünse de âşığına gizlice bazı lütuflarda bulunan bir sevgili tasvir edilmiştir. Klasik Türk şiiri geleneğinin sınırlarına nispetle daha ümitvar, yakın ve karşılıklı etkileşime dayanan bir ikili ilişkinin resmedilmesi, şuhane üslubun izlerini taşımaktadır. Şuhane üsluba hem Ahmed Nedîm'in hem de Mahmûd Nedîm Paşa'nın şiirlerinde yer vermesi sebebiyle bu tarzın söz konusu gazeldeki varlığı, şairini tespit etmek için yeterli değildir. Bu sebeple şiirdeki özellikli bazı tasvirler üzerine mukayeseli bir inceleme yapılmıştır.

Şair, sevgilisinin zalim ve gaddar biri gibi görünmekle birlikte aslında kendisine gizlice çeşitli lütuflarda bulunduğunu dile getirir. Beyitte şairin “lütuf” diye tanımladığı sevgilinin âşığına verdiği birtakım tavizler olmalıdır. Şairin sevgilisinden beklediği bu lütufların “gizlice” gerçekleştirilecek olması dikkat çekmektedir:

Az mı lutf eyler Nedîm-i zâra ey dil gizlice

Şûretâ gerçi o şeh hûn-h'ârdur gaddârdur

Bahsi geçen her üç şairin divanlarında da benzer söyleyişler aranmıştır. Ahmed Nedîm'in *Dîvân'*ından alınan aşağıdaki iki beyit ve bir bentte şair, sevgilinin âşığına gizlice bazı lütuflarda bulunduğunu belirtir. İlk beyitte sevgilisiyle bahçede içki içemeyen âşık, bunun sorumlusunun kendilerini gözleyen nergisler olduğunu düşünür. Bu durumda sevgilinin âşığıyla gizlice gerçekleştireceği böyle bir buluşmaya karşı çıkmadığı anlaşılmaktadır. İkinci örnekte sevgilinin âşıklarını gizlice öpmesi; üçüncü beyitte ise kimseye belli etmeden gülmesi beklenmektedir:

Olmadı tenhâca bir işret çemende yâr ile

Üstüme göz dikdi nergisler nighbân oldu hep (G. 9/4) (Macit 2017)

Cennet gibi âlem yine her mîve firâvân

Sen mîve-i vaslın dahi etmez misin erzân

Uşşâka birer bûse edüp gizlice ihsân

Ver hükmünü ey serv-i revân köhne bahârın (Mus. 28/IV) (Macit 2017)

Bir nihânîce tebessüm de mi sığmaz cânâ

Söyle billah dehenin tâ o kadar teng midir (G. 28/5) (Macit 2017)

Nedîm-i Kadîm'in *Dîvân'*ında bahsi geçen tasvire benzer bir örnek tespit edilmemiştir. Mahmûd Nedîm Paşa'nın *Dîvân'*ında yapılan taramada ise benzer durumun tasvir edildiği bir şiir tespit edilmiştir. Bu bentte şair, sevgilinin âşığıyla gizlice görüştüğünü ve bu görüşmeler esnasında ona yüzünü dahi gösterdiğini dile getirir. Şiirde her ne kadar bu durumun artık son bulmasından sitemle bahsedilse de sevgilinin bir zamanlar âşığına gizlice birtakım tavizlerde bulunduğu anlaşılmaktadır:

Gizlice vardı benimle ülfetin

Gösterirdin gâhice meh tal'atın

Gâliba agyâre şimdi ragbetin

Sevdiğim gayrı fedâ etdin beni (Mus. 1/1) (Kürkçüoğlu 2004: 26)

Şiirde dikkat çeken bir diğer husus da sevgilinin âşığa kavuşma vaadinde bulunması ve zaman içinde bu sözünü inkâr etmesidir. Beyitte âşığın vuslat sözü veren sevgili, “hayır” sözüyle bu vaadini inkâr ettiğini düşündürecek davranışlar sergilemektedir:

Va'd-i vasla sanma kim bu hâlet-i inkârdur

Lafz-ı lâ lâ âşıka bir gizlice ikrârdur

Mahmûd Nedîm Paşa ve Nedîm-i Kadîm divanlarında kavuşma vaadi ve bunun çeşitli sebeplerle gerçekleşmemesine dayanan bir anlatım tespit edilmemiştir. Ahmed Nedîm'in *Dîvân*'ında ise bahsi geçen betimlemeye benzer bazı beyitler görülmüştür. Şair, ilk beyitte sevgilinin âşığın sinisini öptüreceğini vadedip daha sonra bu sözünden pişman olmasından bahseder. İkinci beyitte ise adı anılmayan âşığın, sevgilisinin kavuşma vaadini unuttuğu gibi kendisini de unuttuğuna dair üzüntüsü dile getirilmiştir. Dolayısıyla sevgilinin zamanında âşığın bazı vaatlerde bulunduğu ancak unuttuğu için bunların gerçekleşmediği anlaşılmaktadır:

Gerdeninden sînesinden bûseler etmişdi va'd

Cümlesinden n'eyleyim kâfir peşimân oldu hep (G. 9/5) (Macit 2017)

Anmadın bir kerre lutfunla bizi ey bî-vefâ

Va'd-i vasl-âsâ unuttun meclis-i dâşînede (G.116/2) (Macit 2017)

Aşağıdaki beyitte açıkça vuslat vaadi dile getirilmese de anlam itibarıyla benzer bir durumun anlatıldığı görülmektedir. Sevgilisinin güzel bir şaraba hayır demeyeceğini duyan âşık, onun bu sözüne güvenmeyerek görüştüklerinde kararını inkâr etmemesini talep eder. Beyitte böyle bir tasvirin söz konusu gazeldeki gibi “ikrar-inkâr” ifadeleriyle anlatılması da dikkat çekmektedir:

Bize geldikde inkâr eyleme ikrârını zâlim

Demişsin yok demezdim bâde-i şîrin-güvâr olsa (G.115/4) (Macit 2017)

Söz konusu gazelin kelimeleri ve terkipleri üzerine yapılan mukayeseli incelemelerin bulguları şairini tespit etmek için yeterli verileri sunmamaktadır. Ancak hem mahlas kullanımında hem de bazı betimlemelerdeki benzerlikler şiirin Ahmed Nedîm'e ait olduğuna dair iddiamızı güçlendiren gerekçelerdir.

6

Güfte-i Nedîm

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

I

Gülgülü 'anteriye sebz mi lâzım kaftân

Sa'na 'ıydıyye ne biçdürsem eyâ şüh-ı cihân

Gönlünün istediğini söyle hicâb itme amân

Sa'na 'ıydıyye ne biçdürsem eyâ şüh-ı cihân

II

Gül-i dîbâdan olur kırkaram âzürde tenün

Tayanur mı 'acebâ cānfese nâzûk bedenün

Büy-ı gülden tokusunlar mı senün pîrehenün

Sa'na 'ıydıyye ne biçdürsem eyâ şüh-ı cihân

III

Kanğı atlas yakışur ol kad-i mevzûna 'aceb

Kanğı reng ile bulur hüsn ü bahâ ol ruḥ u leb

Dâ 'imâ şimdi derünümde olan fikrim heb

Sa'na 'ıydıyye ne biçdürsem eyâ şüh-ı cihân

IV

Mâh-veş gâhî siyeh şâla bürünseñ yürüseñ

Gâhî gül gibi çemenlerde sürünseñ yürüseñ

Gerden ü 'ârızuña 'ıtr sürünseñ yürüseñ

Sa'na 'ıydıyye ne biçdürsem eyâ şüh-ı cihân

(BOA, TSMA.E, 372/28, tarih: 29 Zilhicce 1255/4 Mart 1840)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivinde 372. kutunun 28. gömleğinde bulunan şarkı, "Güfte-i Nedîm" başlığıyla kaydedilmiştir. Söz konusu şiir, aruzun "fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün" kalıbıyla yazılan 4 bentten oluşmaktadır. Şarkının Nedîm

mahlaslı üç şairin divanında ve taranan mecmualarda bulunmaması üzerine şairini tespit etmek için mukayeseli bir inceleme yapılmıştır. Bu sebeple öncelikle şairin kelime kadrosu arasından belirlenen ifadeler ilgili divanlarda taranmış ve kullanım sıklıkları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

	AND	MND	NKD
biçmek	3	-	-
gülgülü	1	-	-
anterî	1	-	-
şâl	9	-	-

Tabloda görüldüğü üzere söz konusu ifadelerin hiçbirisi Mahmûd Nedîm Paşa ve Nedîm-i Kadîm divanlarında bulunmamaktadır. Ancak ilgili kelimelerin hepsine Ahmed Nedîm'in *Dîvân'*ında çoğunlukla birden fazla yer verildiği tespit edilmiştir.

Şarkıda yer alan terkiplerin ilgili divanlardaki kullanım sıklıkları ise aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

	AND	MND	NKD
bûy-ı gül	4	-	-
gül-i dîbâ	1, gonca-i dîbâ, güllü dîbâ	-	-
kad-i mevzûn	2	-	-
şûh-ı cihân	3	-	-

Şiirde geçen 4 tamlamanın hiçbirisi Mahmûd Nedîm Paşa ve Nedîm-i Kadîm divanlarında bulunmazken Ahmed Nedîm'in *Dîvân'*ında ilgili terkiplerin hepsi birden fazla kullanılmıştır. Belirlenen kelimelerin ve terkiplerin hepsinin Ahmed Nedîm'in *Dîvân'*ındaki mevcudiyeti, şarkının ona ait olduğunu düşündüren göstergelerden biridir.

Şiir, "Sana ıydıyye ne biçdürsem eyâ şûh-ı cihân" nakaratıyla âşığın sevgilisine bayram elbisesi diktirmek için gösterdiği çabayı anlatır. Şair ilk bentte sevgilisinden çekinmeden istediği elbiseyi söylemesini talep eder ve gül rengindeki elbisesine yeşil kaftanın yakışıp yakışmayacağını sorar.

İkinci bentte ise şair elbisenin kumaşına karar vermekte zorlanır. Sevgilinin güllü elbiseden incineceğinden ve nazik bedeninin ipekten üretilen canfes kumaşına dahi dayanamayacağından endişelenir. Üçüncü bentte daima uzun boylu güzele hangi atlasın yakışacağını, onun dudaklarına ve yanaklarına hangi rengin parlaklık vereceğini düşündüğünden bahseder. Son olarak da sevgilisinin ay gibi siyah şala

bürünüp, yanağına ve boynuna kokular sürünüp gül gibi çimenlerde yürümesini hayal eder.

Şarkıda geçen betimlemeler arasında şairin güllü elbisenin gülünden sevgilisinin teninin incinebileceğine dair korkusundan bahsetmesi dikkat çekmiştir:

Gül-i dîbâdan olur korkaram âzürde tenün

Tayanur mı acabâ cânfese nâzûk bedenün

Bûy-ı gülden tokusunlar mı senün pîrehenün

Sana ıydıyye ne biçdürsem eyâ şûh-ı cihân (BOA, TSMA.E, 372/28, tarih: 29 Zilhicce 1255/4 Mart 1840)

Bahsi geçen tasvir, Nedîm-i Kadîm ve Mahmûd Nedîm Paşa'nın divanlarında tespit edilmemiştir. Ahmed Nedîm'in *Dîvân'*ında yer alan aşağıdaki beyitte ise şair, şarkıdaki ifadelerle benzer bir söyleyişle güllü elbisedeki gülün dikeninin nakışının/astarının (Bahadır 2018: 922) nazik sevgilisini incitebileceğini dile getirir:

Güllü dîbâ giydin ammâ korkarım âzâr eder

Nâzenînim sâye-i hâr-ı gül-i dîbâ seni (G.152/3) (Macit 2017)

Güfte-i Nedîm başlığıyla kaleme alınmış bu şarkı Ahmed Nedîm'in şarkılarındaki coşkun söyleyişinin özelliklerini göstermektedir. Nedîm, şarkılarında neşeli ve kaygısız tabiatının uyandırdığı duyguları rahatlıkla ifade ederek bu nazım şeklinin öncülerinden olmuş ve şarkı yazımını moda hâline getirmiştir (Mazıoğlu 1957: 105). Şairin şarkılarını günlük konuşma dilinden faydalanarak kaleme alması (Erkul 2009: 171, 179) bu şiirde de tezahür etmiş ve şarkıda sevgiliyle sohbet eden bir âşığın sözlerine yer verilmiştir. Bayram ve onunla ilişkili gelenekler, giyim kuşam ve sevgilinin mesire yerlerindeki varlığı (Erkul 2009: 178), Ahmed Nedîm'in diğer şarkılarında olduğu gibi bu şiirde de değindiği konulardır. Bununla birlikte Mahmûd Nedîm Paşa'nın şarkılarının hiçbirinde bayram, bayram elbisesi gibi hususlardan bahsetmemesi dikkate değerdir. Nedîm-i Kadîm'in *Dîvân'*ında ise şarkı nazım şeklinde bir şiir bulunmamakla birlikte söz konusu hususlar diğer şiirlerinde de konu edilmemiştir. Tüm bu gerekçeler neticesinde ilgili şiirin Ahmed Nedîm'e ait olduğunu düşünmekteyiz.

SONUÇ

Bu çalışmada Topkapı Sarayı Müzesi Arşivinden T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivindeki Osmanlı Arşivine aktarılan ve Nedîm mahlaslı şiirlerin kime ait olduğu tespit edilmeye çalışılmış ve ilgili şiirler incelenmiştir. Bahsi geçen şiirlerden 4 gazel

ve 1 şarkı, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivinde muhtelif şairlere ait edebî metinlerden oluşan 850 numaraları kutuda yer almaktadır. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi Osmanlı Arşivinde 1286 numaralı kutuda yer alan bir terkiib-i bend de çalışmaya dâhil edilmiştir.

Dört gazel, bir şarkı ve bir terkiib-i bentten oluşan şiirlerin hangi Nedîm'e ait olduğunu belirlemek için öncelikle Nedîm mahlaslı şairler tespit edilmiştir. Türk edebiyatında Nedîm mahlasını kullanan 9 şair mevcuttur. Ancak bu şairlerin 6'sının tespit edilen bir eseri bulunmamakla birlikte hayatlarına ve şiirlerine dair bilgilere tezkirelerden ulaşılmaktadır. Dolayısıyla tezkirelerdeki bir beyit veya gazele dayanarak yapılan mukayeseye isabetli sonuçlar elde edilemeyeceği düşünülerek bu şairler değerlendirmeye dâhil edilmemiş yalnızca divan sahibi şairlerin şiirleri incelenmiştir. Bu bağlamda Nedîm-i Kadîm, Ahmed Nedîm ve Mahmûd Nedîm Paşa'nın divanları değerlendirilmiştir.

Şiirlerin hangi Nedîm'e ait olduğunu belirlemek için bahsi geçen şairlerin divanlarındaki şiirler ile arşivde tespit edilen şiirler arasında söyleyiş ve muhteva yönünden çeşitli mukayeseler yapılmıştır. Üsluba dair yapılacak inceleme için öncelikle söz konusu metinlerin kelime kadrosu değerlendirilmiştir. Klasik Türk şiirinde şairlerin sıkça kullandıkları kelimeler hariç tutularak bir şairin üslubuna dair ipucu niteliğindeki ifadeler belirlenmiştir. Şiirlerdeki terkiplerin şairinin üslubu hakkında ipucu niteliğinde olabileceği düşünülerek bunlar da üslup incelemesine dâhil edilmiştir. Ayrıca şiirlerin sunduğu veriler doğrultusunda redif, mahlas kullanımı gibi hususlarda da mukayeseler yapılmıştır. Muhteva yönünden gerçekleştirilen mukayesede divan şiirinde sıkça kullanılan benzetmeler hariç tutulmuş ve belirgin anlatılar değerlendirilmiştir.

Tespit edilen şiirler ve Nedîm mahlaslı şairlerin şiirleri arasında söyleyiş ve muhteva üzerine yapılan mukayeseler neticesinde 2 ve 3 numaralı şiirlerin şairlerine dair isabetli bir görüşün ortaya çıkmadığı söylenebilir. Nedîm mahlaslı her üç şairin de şiirlerinde sıklıkla tercih ettiği ifadelerin, betimlemelerin ve çağrışımların söz konusu gazellerde de yer alması şairlerini tespit etmeyi güçleştirmektedir. Ancak ilgili gazellerin de yer aldığı kutuda Ahmed Nedîm'e ait başka şiirlerin bulunması, bu çalışmaya konu edilen şiirlerin de ona ait olma ihtimalini güçlendirmektedir.

1, 4, 5 ve 6 numaralı şiirlerde ise yalnızca Ahmed Nedîm'in *Divân'*ında yer alan bazı ifadeler, terkipler ve spesifik/özellikli betimlemeler bulunmaktadır. Bunlarla birlikte şairin öne çıkan üslubunun bu şiirlerde de kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu gerekçelere dayanarak söz konusu dört şiirin de Ahmed Nedîm'e ait olduğunu iddia etmekteyiz.

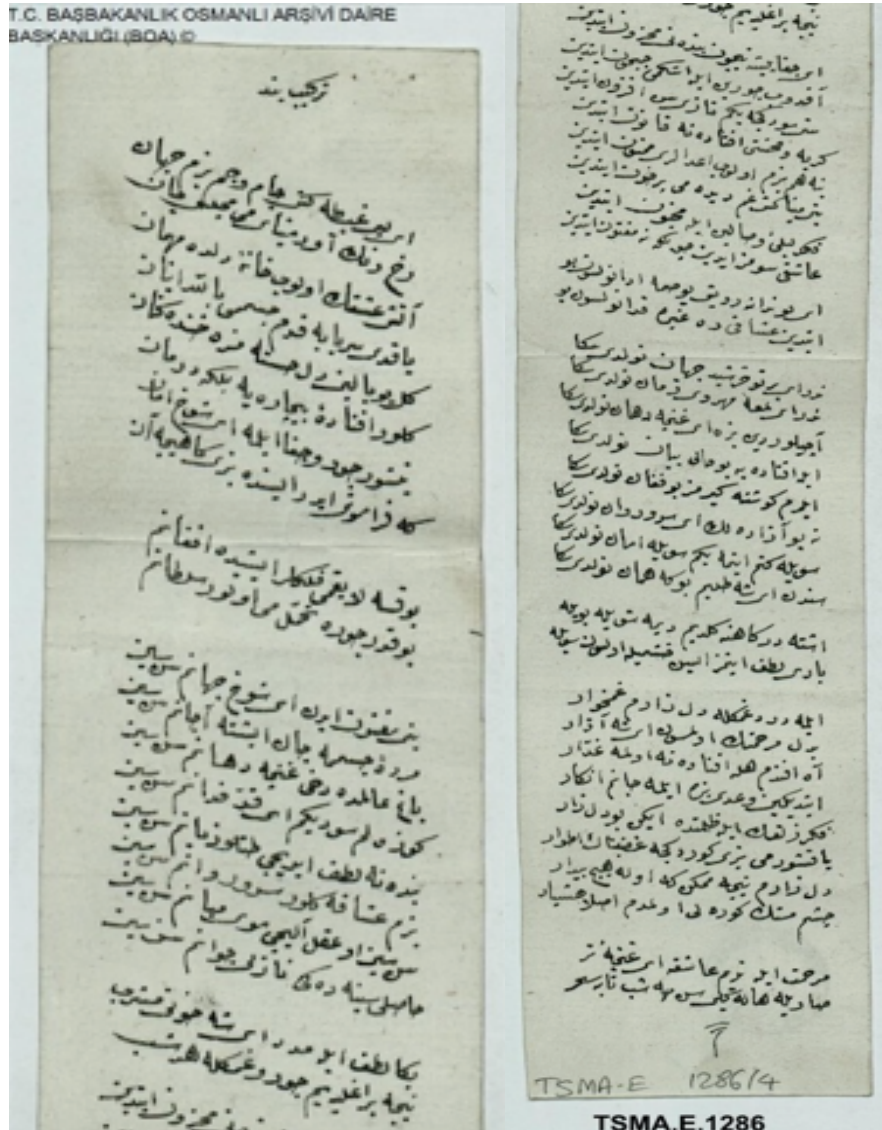
Topkapı Sarayı Müzesi Arşivinden T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivine aktarılan belgeler arasında tespit edilen şiirler ve Nedîm mahlaslı şairlerin şiirleri arasında söyleyiş ve muhteva üzerine yapılan mukayeseler neticesinde şiirlerin Ahmed Nedîm'e ait olduğu düşünülmektedir. Her ne kadar ortaya çıkan bulgular bu iddiayı doğrulasa da böyle incelemelerde kesin bir yargıya ulaşmak zordur. Dolayısıyla ortaya çıkacak yeni metin ve nüshalarla ve bunlar üzerine yapılacak çalışmalarla bu muğlak durum aydınlatılabilir.

KAYNAKÇA

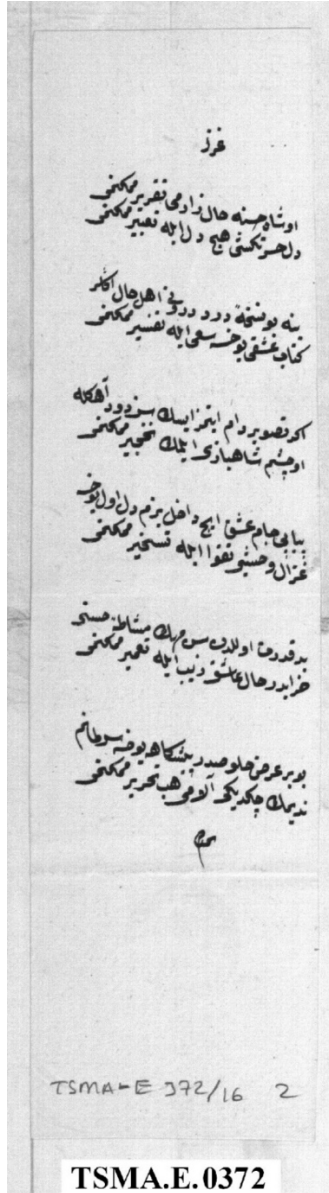
- AKSOYAK, İ. H. (2013). "Baba Nedîmî". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/baba-nedimi> (14.01.2025).
- AKPINAR, N. (2004). "Rıfki Melûl Meriç". *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 29). Ankara: TDV Yayınları, 191-192.
- AKYILDIZ, A. (2003). "Mahmud Nedim Paşa". *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 27). Ankara: TDV Yayınları, 374-376.
- ANAFARTA, N. (1956). "Nedîm'in Neşredilmemiş Bir Şiiri". *Türk Düşüncesi*, 1-34: 21-22.
- ARSLAN, M. (2014a). "İşkodralı Mahmûd Nedîm". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mahmud-nedim-iskodrali> (14.01.2025).
- ARSLAN, M. (2014b). "Eğinli-zâde Mahmûd Nedîm Bey". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nedim-eginlizade-mahmud-nedim-bey> (14.01.2025).
- ARSLAN, M. (2014c). "Mahmûd Nedîm Paşa". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nedim-mahmud-nedim-pasa> (14.01.2025).
- ARSLAN, M. (2015). "Erzurumlu Nedîm Efendi". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nedim-nedim-efendi-erzurumlu> (15.01.2025).
- AY, S. (2015). *Millet Kütüphanesi Ali Emiri Mnz 560 Numarada Bulunan Şiir Mecmuası*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BAHADIR, S. C. (2014). "Nedîm'in Hikemî Yönü". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7/34: 19-28.
- BAHADIR, S. C. (2018). "'Sâye" Kelimesi Hakkında Bazı Mülâhazalar". *Littera Turca*, 4/4: 914-926.
- BOA (Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi). *Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi* (TSMA.E). 1286/4. Tarih: 17 Rebiyülahir 1143 (30 Ekim 1730).
- BOA (Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi). *Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi* (TSMA.E). 372/28. Tarih: 29 Zilhicce 1255 (4 Mart 1840).
- BOA (Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi). *Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi* (TSMA.E). 372/16. Tarih: 29 Zilhicce 1255 (4 Mart 1840).
- BOA (Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi). *Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi* (TSMA.E). 372/3. Tarih: 29 Zilhicce 1255 (4 Mart 1840).
- BOA (Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi). *Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi* (TSMA.E). 372/14. Tarih: 29 Zilhicce 1255 (4 Mart 1840).

- BOA (Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi). *Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi* (TSMA.E). 371/21. Tarih: 29 Zilhicce 1255 (4 Mart 1840).
- EFE, Z. (2021). "Nedim". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nedim> (13.01.2025).
- ERKUL, R. (2009). "Mahallileşme ve Nedim'in Şarkıları". *Turkish Studies*, 4/5: 166-181.
- GEDİK, N. (2022). "Arşiv Belgelerine Göre Türkçe Yazılmış II. Bayezid Medhiyeleri". *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 48: 153-224.
- GEDİK, N. (2023). "Arşiv Belgelerine Göre Kanuni Sultan Süleyman'a Sunulmuş Bazı Türkçe Manzumeler-I". *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 10/26: 25-55.
- GEDİK, N. (2024). "XV. YY. Şairi Mollâ 'Aşkî'nin Yayınlanmamış Şiirleri". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 33: 174-189.
- HORATA, O. (1987). *Nedim-i Kadim Divançesi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- HORATA, O. (2006). "Nedim-i Kadim". *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 32). Ankara: TDV Yayınları, 513-514.
- HORATA, O. (2013). "Nedim-i Kadim". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nedimi-kadim-mehmed> (15.01.2025).
- İNAL, İ. M. K. (2000). *Son Asır Türk Şairleri (Kemâlî'ş-Şuarâ)*. (haz. Hidayet Özcan). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- İSEN, M. (1997). *Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KINAY CİVELEK, N. (2022). "Sehâbî'nin Dîvân'ında Yer Almayan Şiirleri". *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 8: 405-415.
- KÖKSAL, M. F. (2013). "Bâkî'nin Bilinmeyen Veda Gazeli ve Dîvânında Bulunmayan Bazı Şiirleri". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 10: 319-330.
- KURTOĞLU, O. (2014). "İbrâhim Nedim". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nedim-ibrahim> (13.01.2025).
- KÜRKÇÜOĞLU, M. A. (2004). *Mahmûd Nedim Paşa Dîvânı İnceleme, Transkripsiyonlu Metin, Sözlük*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MACİT, M. (2006). "Nedim". *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 32). Ankara: TDV Yayınları, 510-513.
- MACİT, M. (2013). "Ahmed Nedim". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nedim-ahmed> (15.01.2025).
- MACİT, M. (2017). *Nedim Dîvânı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- MAZIOĞLU, H. (1957). *Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- MERİÇ, R. M. (1938). "Nedim'in Bir Terkibibendi". *Her Ay*, 7: 74-76. İstanbul: Kenan Basımevi ve Klîşe Fabrikası.
- TANPINAR, A. H. (2005). *Edebiyat Üzerine Makaleler*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

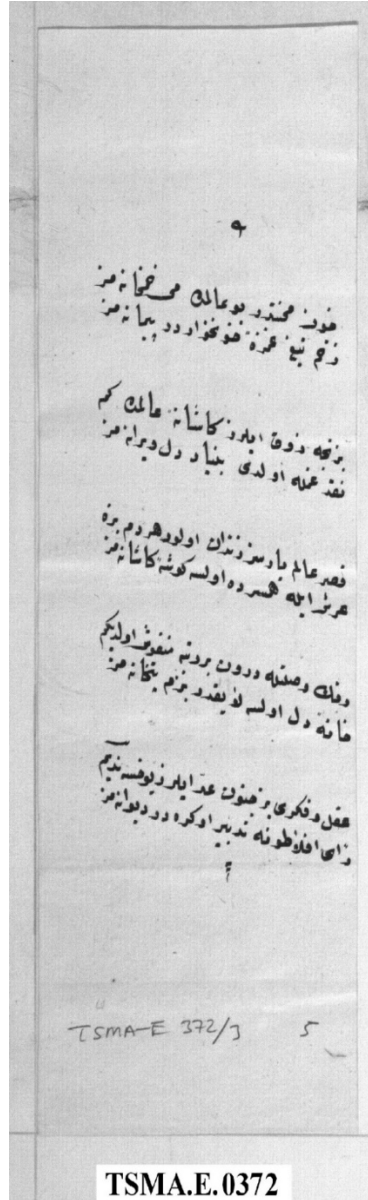
Ek-1

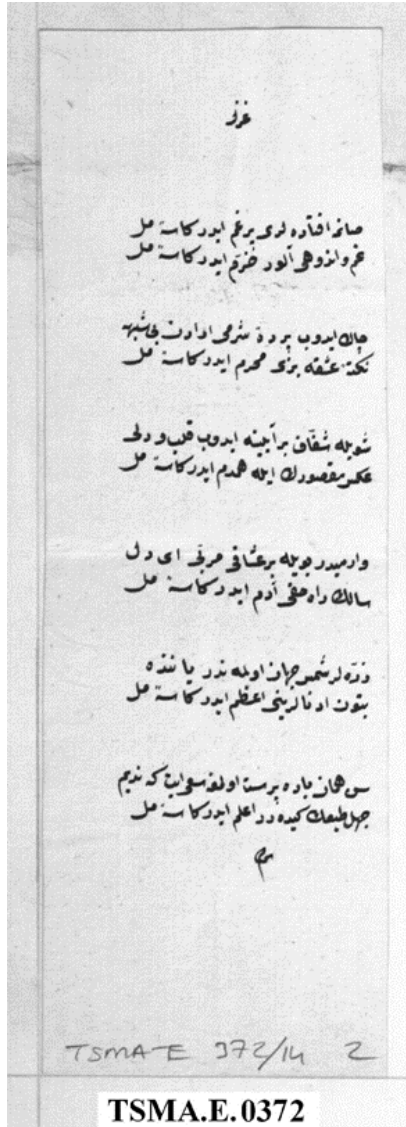
EK-2

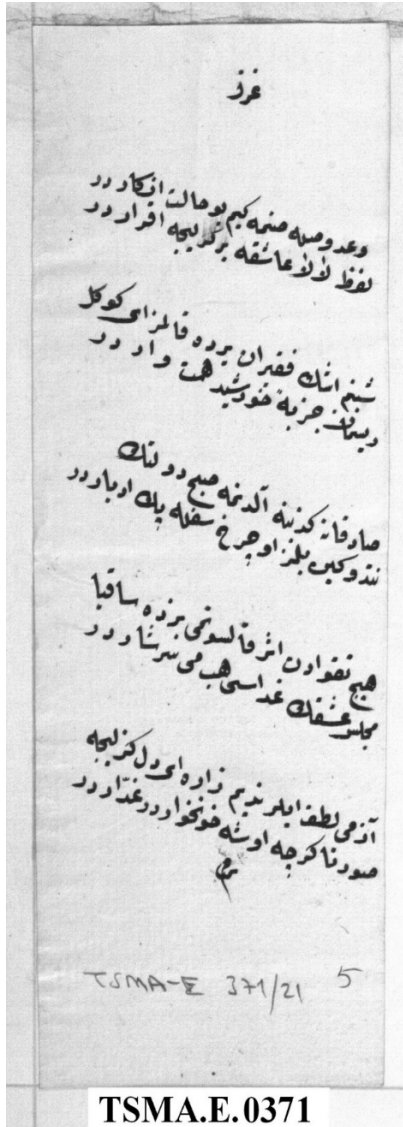
EK-3

Ek-4

Ek-5

AÇIKLAMALAR

- ¹ Bu kutuda bulunan diğer metinler, tarafımızdan yayına hazırlanmaktadır.
- ² Şiirde bazı kelimelerde “nazal n” yerine “nun” harfinin kullanıldığı görülmüştür. Böyle ifadelerde ve standart Osmanlı Türkçesi imlasına uyulmadığı tespit edilen durumlarda metne sadık kalınmıştır.
- ³ Mısranın vezni bozuktur.
- ⁴ Bahsi geçen terkiib-i bend, daha önce yapılan Nedim neşirlerinde bulunmamaktadır. Bu sebeple çalışmaya dâhil edilmiştir.
- ⁵ Beyitlerin imlasında kaynağa sadık kalınmıştır.

SORUMLU YAZAR
CORRESPONDING AUTHOR

ARŞ. GÖR. DR. ZÜLEYHA NURGÜL
ERTUĞRUL
zuleyha.ertugrul@hbv.edu.tr

ETİK KURUL İZİNİ
ETHICS COMMITTEE APPROVAL

ÇALIŞMADA HERHANGİ BİR ETİK KURUL
İZNİNE GEREK YOKTUR.
THERE IS NO NEED FOR ANY ETHICAL
COMMITTEE APPROVAL FOR THE STUDY.

DESTEKLEYEN KURUM/KURULUŞLAR
SUPPORTING-SPONSOR INSTITUTIONS OR
ORGANIZATIONS

HERHANGİ BİR KURUM/KURULUŞTAN DESTEK
ALINMAMIŞTIR.
NO SUPPORT WAS RECEIVED FROM ANY
INSTITUTION/ORGANIZATION.

KATKI ORANI
AUTHOR CONTRIBUTION PERCENTAGE

TEK YAZAR % 100
SOLE AUTHOR

ÇIKAR ÇATIŞMASI
CONFLICT OF INTEREST

HERHANGİ BİR ÇIKAR ÇATIŞMASI
BULUNMAMAKTADIR.
THERE IS NO CONFLICT OF INTEREST.

DEĞERLENDİRME
ASSESSMENT

İKİ DIŞ HAKEM / ÇİFT TARAFLI KÖRLEME
TWO EXTERNAL REFEREES / DOUBLE BLIND

BENZERLİK TARAMASI
SIMILARITY SCREENING

DERGİPARK, İNTİHAL.NET ÜZERİNDEN
YAPILMIŞTIR.
THE SCREENING WAS DONE THROUGH
DERGİPARK, İNTİHAL.NET.

TELİF HAKKI VE LİSANS
COPYRIGHT AND LICENSE

YAZARLAR DERGİDE YAYINLANAN
ÇALIŞMALARININ TELİF HAKKINA

SAHİPTİRLER VE ÇALIŞMALARI CC BY-NC 4.0
LİSANSI ALTINDA YAYIMLANMAKTADIR.
*THE AUTHORS OWN THE COPYRIGHT OF THEIR
WORK PUBLISHED IN THE JOURNAL AND THEIR
WORK IS PUBLISHED UNDER THE CC BY-NC 4.0
LICENSE.*

YAPAY ZEKÂ KULLANIMI
USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

ÇALIŞMADA YAPAY ZEKÂ
KULLANILMAMIŞTIR.
*ARTİFİCİAL İNTELLİGENCE WAS NOT USED IN
THE STUDY.*